

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 239/08-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. decembra 2008 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Jána Lubyho v konaní o sťažnosti T. K., K., zastúpenej advokátom JUDr. M. V., K., ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 789/1994 po spojení v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 289/94, za účasti Okresného súdu Košice I, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo T. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 789/1994 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice I **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 789/1994 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. T. K. **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie v sume 90 000 Sk [slovom deväťdesiatisíc slovenských korún (2 987,45 EUR)], ktoré jej **j e** Okresný súd Košice I **p o v i n n ý** vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice I **j e p o v i n n ý** nahradiť T. K. trovy právneho zastúpenia v sume 6 732 Sk [slovom šesťtisíc sedemstotridsaťdva slovenských korún (362,61 EUR)] na účet jej právneho zástupcu JUDr. M. V., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 239/08 z 1. augusta 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť T. K. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 789/1994 (ďalej aj „namietané konanie“).

Sťažovateľka v sťažnosti poukázala okrem iného na to, že konanie, ktoré začalo v roku 1994, nebolo dosiaľ právoplatne skončené, a uviedla takýto priebeh konania:

„Dňa 03. 10. 1994 podal J. H. ..., ako žalobca a spol. na Obvodnom súde Košice I proti sťažovateľovi T. K. ... ako žalovanému žalobu o odstránenie neoprávnenej stavby.

V predmetnej žalobe sa žalobca domáhal odstránenia podľa jeho tvrdenia neoprávnenej stavby sťažovateľa postavenej na pozemku parc. č. 6993/2, zapísanom v katastri nehnuteľnosti, na LV č. ..., ktorý bol podľa názoru žalobcu nezákonne vyvlastnený. Neskôr žalobca zmenou návrhu žiadal event. zriadiť vecné bremeno v prospech žalovaného za peňažnú náhradu. Vec bola pridelená sudcovi Mgr. L. D., po jeho preradení sudkyňi Mgr. G. F.

Dňa 04. 04. 1995 bol žalobca vyzvaný na zaplatenie súdneho poplatku a žalovaný na vyjadrenie sa k žalobe.

Dňa 19. 02. 1997 bol žalobca písomne vyzvaný, aby predložil jeden rovnopis žaloby.

Dňa 07. 06. 2000 súd opätovne písomne vyzval žalobcu na predloženie rovnopisu žaloby.

Dňa 27. 07. 2000 súd uznesením pripustil, aby do konania na strane žalovaného pristúpil ďalší účastník ako žalovaný v 2. rade – M. K.

Dňa 31. 01. 2002 súd vyzval žalobcu na predloženie rovnopisu žaloby.

Dňa 10. 09. 2002 súd opätovne vyzval žalobcu na predloženie rovnopisu žaloby a zaplatenie súdneho poplatku.

V roku 2003 nastala zmena v obsadení senátu. Vec bola v dôsledku odchodu sudkyne Mgr. G. F. pridelená na vybavenie ďalšej sudkyňi JUDr. D. B.

Dňa 27. 06. 2003 súd dožiadal Okresný úrad Košice o predloženie spisového materiálu, ktorý súvisí s vyvlastňovacím konaním.

Dňa 04. 09. 2003 súd uznesením oslobodil od súdnych poplatkov žalobcu v II. a III. a V. rade.

Dňa 14. 10. 2003 sa uskutočnilo pojednávanie vo veci.

Dňa 01. 04. 2004 sa uskutočnilo pojednávanie vo veci.

Dňa 17. 06. 2004 súd uznesením pripustil, aby do konania na strane žalovaného pristúpil ďalší účastník T. K., s. r. o., ako žalovaný v 3. rade.

Dňa 23. 11. 2004 súd dožiadal Katastrálny úrad, Správa katastra Košice, či im bolo ako stredisku ako stredisku Geodézie a kartografie zaslané právoplatné rozhodnutie OBNV v KE o vyvlastnení.

Uznesením zo dňa 22. 07. 2005, č. k. 15C 289/1994 bola vec č. k. 15C 789/1994 spojená s vecou 15C 289/1994 na spoločné konanie na účely znaleckého dokazovania a ustanovený znalec Ing. H. M.

Dňa 03. 04. 2007 sa uskutočnilo pojednávanie vo veci.

Dňa 16. 05. 2007 uznesením č. k. 15C 289/1994 bola vec č. k. 15C 789/1994 vylúčená na samostatné konanie.“

Ústavný súd zo zapožičaného spisu zistil v zásade rovnaké skutočnosti o priebehu konania, aké uviedla sťažovateľka v sťažnosti.

V sťažnosti sa sťažovateľka okrem toho, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy rozhodol, že postupom okresného súdu bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, domáhala aj toho, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v označenom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal jej finančné zadostučinenie v sume 200 000 Sk, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. 1SprV/282/2008 doručeným ústavnému súdu 1. decembra 2008, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Žalobu o odstránenie neoprávnenej stavby, resp. alternatívne zriadenie vecného bremena podal na Obvodnom súde Košice 1 dňa 3. 10. 1994 žalobca J. H. a spol.

Sťažovateľ vystupuje v predmetnom konaní na procesnej strane žalovaného.

Pri posudzovaní otázky, či v tomto súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom poukazujem na Nálezy Ústavného súdu SR, ktoré už v tejto veci boli vydané (III. ÚS 298/07-38, IV. ÚS 319/07-25, II. ÚS 107/08-11, II. ÚS 222/07-40 a ďalšie) a v ktorých Ústavný súd SR dospel k záveru, že doterajším postupom Okresného súdu Košice I došlo k zbytočným prietahom a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov.

Vec po právnej stránke nie je zložitá. Je však náročná po stránke skutkovej. V konaní vystupuje na strane žalobcu mnoho subjektov, ktorí v priebehu konania zomreli a súd musel

zistiť okruh právnych nástupcov. Na zistenie skutkového stavu bolo potrebné nariadiť znalecké dokazovanie. Tieto skutočnosti mali za následok predĺženie konania.

Dňa 7. 8. 2008 súd meritórne rozhodol. Rozsudok doposiaľ nenadobudol právoplatnosť, pretože vo veci bolo podané odvolanie.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

Sťažovateľka zároveň namietala aj porušenie čl. 6 ods. dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty

dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety OSP, podľa ktorej akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov. Ďalšia významná povinnosť pre sudcu vyplýva z § 119 ods. 1 OSP, podľa ktorého sa pojednávanie môže odročiť len z dôležitých dôvodov, ktoré sa musia oznámiť. Ak sa pojednávanie odročuje, predseda senátu spravidla oznámi deň, kedy sa bude konať nové pojednávanie.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokúvanej veci.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je rozhodovanie o žalobe, ktorou sa žalobcovia proti s'ťažovateľke, ktorá je v konaní v procesnom postavení žalovanej, domáhali odstránenia neoprávnenej stavby, resp. alternatívne zriadenia vecného bremena. Vzhľadom na nutnosť nariadenia znaleckého dokazovania, ako aj so zreteľom na vstupovanie ďalších

účastníkov do konania v súvislosti s právnym nástupníctvom po zomrelých žalobcoch možno napadnuté konanie považovať po vecnej stránke za zložitejšie. Samotnú vecnú zložitost', na ktorú poukázal vo svojom vyjadrení k sťažnosti doručenom ústavnému súdu 1. decembra 2008 aj predseda okresného súdu, však nemožno dávať do súvislosti s dlhotrvajúcou nečinnosťou okresného súdu opísanou v ďalšej časti tohto nálezu. Preskúmané konanie nemožno podľa názoru ústavného súdu kvalifikovať ako zložité po právnej stránke, pretože výklad a používanie právnej úpravy vzťahujúcej sa na daný prípad sú stabilizované v judikatúre všeobecných súdov.

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľky ako účastníčky súdneho konania. Ústavný súd nezistil takú závažnú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na ťarchu sťažovateľky pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom.

3. Pokiaľ ide o postup okresného súdu v posudzovanom konaní, ústavný súd prihliadal na § 100 ods. 1 prvú vetu OSP, podľa ktorej len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Z dosiaľ vykonaných úkonov súdu vyplýva, že okresný súd bol v prevažnej časti konania v podstate nečinný. Nečinnosť súdu charakterizuje konanie vedené pod sp. zn. 15 C 789/94 počas takmer celého jeho priebehu, a preto ústavný súd nepovažuje za potrebné hodnotiť sporadické úkony súdu (nariadenie pojednávania po viac ako deviatich rokoch, nariadenie znaleckého dokazovania po takmer 11-tich rokoch atď.).

Na základe uznesenia okresného súdu z 22. júla 2005 bolo napadnuté konanie za účelom znaleckého dokazovania spojené s inými vecne totožnými konaniami a bolo vedené pod sp. zn. 15 C 289/1994, avšak uznesením okresného súdu zo 16. mája 2008 bolo vylúčené na samostatné konanie, ktoré je v súčasnosti vedené pod pôvodnou sp. zn. 15 C 789/1994. Okresný súd 7. augusta 2008 vo veci meritórne rozhodol, avšak rozsudok nenadobudol právoplatnosť, pretože proti nemu bolo podané odvolanie. Podľa vyjadrenia

okresného súdu po vrátení spisu ústavným súdom bude vec predložená krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní.

V uvedenej súvislosti ústavný súd už vo svojej predchádzajúcej judikatúre konštatoval, že je z ústavnoprávneho hľadiska neprijateľné, aby právna neistota v napadnutom konaní nebola odstránená ani po uplynutí viac ako 14 rokov od jeho začatia (m. m. napr. IV. ÚS 260/04, IV. ÚS 127/08).

Argumentáciu okresného súdu spočívajúcu v poukázaní na to, že *„V konaní vystupuje na strane žalobcu mnoho subjektov, ktorí v priebehu konania zomreli a súd musel zisťovať okruh právnych nástupcov. Na zistenie skutkového stavu bolo potrebné nariadiť znalecké dokazovanie. Tieto skutočnosti mali za následok predĺženie konania“*, ústavný súd neakceptoval. Uvedené skutočnosti jednotlivito ani vo vzájomnej spojitosti nemôžu odôvodňovať celkovú viac ako 14 rokov trvajúcu neprimeranú dĺžku posudzovaného súdneho konania.

Najmä so zreteľom na dlhodobú nečinnosť okresného súdu dospel ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 789/94 došlo k zbytočným priesťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priesťahov a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádza sťažovateľka domáhajúca sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľka v sťažnosti žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 200 000 Sk poukazujúc na ujmu, ktorá jej vznikla *„v dôsledku konania okresného súdu, ktorý svojím postupom jej vytvoril právnu neistotu a ani po viac ako 13 rokoch trvania súdneho sporu nie je zrejmý výsledok tohto súdneho konania“*.

Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadost'učinenia.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 15 C 789/94, berúc do úvahy konkrétne okolnosti prípadu, ako aj skutočnosť, že namietané

konanie nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 90 000 Sk (2 987,45 EUR) za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom advokátom JUDr. M. V. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2007, ktorá bola 19 056 Sk. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v sume 3 176 Sk (za jeden úkon právnej služby) a 2 x 190 Sk režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Úhrada bola priznaná v celkovej sume 6 732 Sk (223,46 EUR).

Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. decembra 2008

